ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΛΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΩΣΗ, Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν Ἀρσακείῳ κλπ.

ΕΝ ΤΗΙ ΗΜΕΔΑΠΗΙ
Συνδρομὴ ἐτησία προπληρωτέα
δραχ. 6
Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦντας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.

ΕΝ ΤΗΙ ΑΛΛΟΔΑΠΗΙ
Συνδρομὴ ἐτησία προπληρωτέα
φρ. χρ. 7
Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης ἐπιστολῆς εἰς μονόγροσσα γραμματόσημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.)

Ἀριθ. 29 — Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Μαρτίου 1893. — Ἔτος Α'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Μία εὔλογος ἀπορία. — Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσώ. — Ἡ μορφωτικὴ δύναμις τῆς ἱστορίας ἐν τοῖς δημ. σχολείοις. — Ὠδὴ κα γυμναστική. — Ἑορτὴ Κωνσταντίνου Κόντου. — Ἠχὼ τοῦ δημοδιδάσκαλός εἰμι. — Σύμμικτα.

ΜΙΑ ΕΥΛΟΓΟΣ ΑΠΟΡΙΑ

Ὁ ἀξιότιμος κ. Χαρίσιος Παπαμάρκου διὰ βιβλίου ἐκδοθέντος ἐν ἔτει 1885 καὶ καλουμένου «περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς Ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἑλληνίδος νεολαίας» διετύπωσε, ὡς αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς λέγει καὶ ἐφημερίς τις φίλα αὐτῷ φρονοῦσα ἐξῆρε, νέον δόγμα πρὸς σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν τῶν ἑνούντων σύμπαν τὸ Ἑλληνικόν, καὶ τὸ δόγμα τοῦτο ἦτο ἡ ἑλληνοπρεπὴς ἀγωγὴ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ὅπερ, ὡς λέγει ὁ συγγραφεύς, *ἐπρέσβευσε διὰ παντὸς τοῦ μακροῦ του διδασκαλικοῦ βίου*. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀφορμώμενος κατέκρινε διὰ γλώσσης δριμείας τὴν ἀφοσίωσιν τῶν ἄλλων εἰς τὰ ξένα, τὴν ἀμέλειαν δὲ τῶν ἐθνικῶν. Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ταῦτα ἐγράφοντο ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν ἐν τοῖς δημοτικοῖς ἡμῶν σχολείοις ἀναγνωστικὰ βιβλία ἦσαν Ἐθνικὰ παραμύθια, Ἀρχαὶ τοῦ πολιτισμοῦ, Ὅμηρος, Ἡρόδοτος, Ἥρωες τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλλάδος, δηλαδὴ πράγματα καθαρῶς ἐθνικὰ καὶ οὐδὲν ὀθνεῖον. «Πολλαὶ εἶναι, ἀναφωνεῖ »πολὺ ὀρθῶς ὁ συγγραφεύς, αἱ ἀνθρώπιναι μωρίαι, »μεγίστη ὅμως εἶναι ἐκείνη, ἧς ἕνεκα προτιμᾶται τὸ »ἄκοσμον τοῦ κοσμίου, τὸ ἄρρυθμον τοῦ ῥυθμικοῦ, »τὸ παράλογον τοῦ λογικοῦ, τὸ ἐπιβλαβὲς τοῦ ὠφε»λίμου μόνον καὶ μόνον, διότι ἐκεῖνα μὲν εἶναι »ὀθνεῖα, ταῦτα δὲ πάτρια... Τὴν ἄνανδρον ταύτην »ἐν πᾶσι περιφρόνησιν μὲν παντὸς ὅ,τι ἑλληνικόν, »ζήλωσιν δὲ καὶ ἀπομίμησιν παντὸς ὅτι ὀθνεῖον »θεωρῶν ἐπιβλαβεστάτην εἰς τὸ μέλλον τῆς ἀνα»γεννωμένης πατρίδος ἡμῶν, προσεπάθησα ἀπ' ἀρ»χῆς μέχρι τέλους τῆς προκειμένης πραγματείας »μου ἐλέγχων καὶ στιγματίζων νὰ καταδείξω *γε»λοίαν, ἀναξιοπρέπῃ καὶ ὀλεθρίαν*, ἐξ ὅλης ψυχῆς »ἐπιθυμῶν τὴν διὰ τῆς Ἑλληνοπρεποῦς ἀγωγῆς »ἐνίσχυσιν τῶν εὐγενεστάτων δυνάμεων τοῦ ἑλλη»νικοῦ ἔθνους, ὅπερ καὶ χαλεπώτατα ἔργα ἐν τῷ »μέλλοντι ἔχει νὰ διαπράξῃ καὶ ἄξια τῶν πατέρων »αὐτοῦ ἔτι καὶ νῦν δύναται νὰ συντελέσῃ, ἂν ὁ Θεὸς »εὖ δῷ καὶ ἡμεῖς σωφρονήσωμεν».

Ὅσον τολμηρὰ καὶ ἂν θεωρηθῇ ἡ ἰδέα ὅτι ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες δὲν πρέπει νὰ σπουδάζωμεν τὰ ἔργα τῶν ξένων λαῶν, ἀλλὰ νὰ ἀρκώμεθα εἰς ὅσα οἱ παλαιοὶ ἐκληροδότησαν ἡμῖν· ὅσον ἀνάρμοστοι καὶ ἄδικοι καὶ ἂν εἶναι αἱ λέξεις, ἃς μεταχειρίζεται ὁ συγγραφεὺς κατὰ τῶν ἐξόχων τῆς Γερμανίας ἀνδρῶν, οὓς τιμᾷ σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης εὐγνωμονοῦσα, ἰδίᾳ δὲ πρέπει ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες νὰ τιμῶμεν ἔτι μᾶλλον· διότι ἐκτὸς τῶν νέων, ἃ αὐτοὶ δι' ἐπιμόνου καὶ ἐπιπόνου ἐρεύνης ἀνεῦρον καὶ ἐκληροδότησαν εἰς τὸν κόσμον, συνετέλεσαν αὐτοὶ πρὸ πάντων καὶ εἰς τὴν βαθυτέραν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀντίληψιν καὶ κατανόησιν, οὓς ἐμβριθέστερον παντὸς ἄλλου ἐμελέτησαν καὶ ἐπωφελήθησαν, ἐν τούτοις αἰσθάνεταί τις καὶ ποιάν τινα συμπάθειαν πρὸς τὸν συγγραφέα, οὐ παρορῶν τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὴν συνήθη αὐτῷ μεγαλαυχίαν καὶ κομπορρημοσύνην ἐπὶ γνώμαις κινούσαις τὸν οἶκτον καὶ τὸν ἔλεον τοῦ ἀναγνώστου, ἀναγνωρίζει καὶ τὴν παρ' οὐδενὸς ὅμως πολεμουμένην ἀλήθειαν ὅτι ὁ βίος ὁ ἑλληνικὸς εἶναι ἄξιος μείζονος σπουδῆς καὶ μελέτης παρὰ τῶν νεωτέρων ἡμῶν Ἑλλήνων. Εἰ καὶ οὐδεὶς τῶν περὶ τὰ παιδαγωγικὰ ἀσχολουμένων ἠμφεσβήτησεν ἢ παρεγνώρισε τὰς ἐργασίας τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προγόνων καὶ ἐν παντὶ ἄλλῳ κλάδῳ τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ παιδαγωγικῇ, τοὐναντίον μάλιστα ἡμεῖς ἤδη ἐν ἔτει 1880 ἐχαρακτηρίσαμεν τὸ ἐφαρμοζόμενον παρ' ἡμῖν παιδαγωγικὸν σύστημα ὡς *ἑλληνικόν* [1], ὅμως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ

1, Π. Π. Οἰκονόμου, Κενολογία τῶν δῆθεν παιδαγωγ. σ. 12.

κακόν, ἐὰν ῥηθῇ μάλιστα καὶ μεγαλοφώνως καὶ μετά τινος φανατισμοῦ ὅτι τὰ συγγράμματα τῶν ἡμετέρων προγόνων γέμουσι σοφίας καὶ ἀρετῆς καὶ πρέπει εἰς ταῦτα ἐπιμελέστερον καὶ βαθύτερον νὰ ἐγκύψωμεν. Ἐγὼ δὲ μάλιστα δὲν ἀποκρύπτω ὅτι ἠσθάνθην ἰδιαιτέραν χαράν· διότι ἔβλεπον ὅτι ὁ κ. Παπαμάρκου προσήρχετο πλησίστιος εἰς τὸ ἡμέτερον στρατόπεδον, καὶ ἐτάσσετο ὑπὸ τὴν σημαίαν ἡμῶν, ἐφ' ἧς εἶχε ἀναγραφῇ ἡ μόρφωσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ κλασσικῶν βιβλίων ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων διασκευαζομένων καταλλήλως πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῶν μαθητῶν. Ὁ κ. Παπαμάρκου ἐνθυμεῖται ὅτι ἡμεῖς ἐν ἔτει 1876 ΠΡΩΤΟΙ εἰσηγάγομεν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς Θεσσαλονίκης τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡροδότου ἐν μεταφράσει καὶ διασκευῇ, καὶ ὅτι τότε εἴχομεν νὰ παλαίσωμεν κατὰ πολλῶν προλήψεων, μάλιστα δὲ πρὸς τὰς ἀντενεργείας τοῦ κ. Χ. Παπαμάρκου, ὅστις συνίστα ἄλλα ἀναγνωστικὰ βιβλία ἐκ μὴ κλασσικῶν Ἑλλήνων εἰλημμένα οὔτε ἀρχαίων οὔτε νέων, ὡς δυναταί τις νὰ ἴδῃ τὰ κατὰ τὰς ἰδέας τοῦ κ. Παπαμάρκου ἐκδοθέντα τότε ὑπὸ Χ. Πούλιου ἀναγνωσματάρια. Διὰ τοῦτο παρεῖδον τὰς ἄλλας τοῦ βιβλίου ἀτελείας, αἵτινες ὁμολογῶ ὅτι δὲν μὲ ἐξένισαν παντάπασιν· διότι γινώσκω καλλίτερον παντὸς ἄλλου τὸν συγγραφέα τοῦ βιβλίου ψυχολογικῶς, καὶ εὐχαριστήθην ἐκ τῆς νέας φάσεως, ἣν ἐπαρουσίαζεν εἰς τὸν κόσμον τὸν ἑλληνικὸν ὁ κ. Π., καὶ ἥτις συνεφώνει πληρέστατα πρὸς τὰς κρατούσας ἐν Ἑλλάδι γνώμας περὶ ἀναγνωστικῶν βιβλίων.

Διὰ νὰ ἴδωσι δὲ οἱ ἀναγνῶσται μετὰ πόσης παρρησίας καὶ μετὰ πόσου φανατισμοῦ συνηγόρει ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν τούτων ὁ κ. Παπαμάρκου, καταλέγομεν ἐνταῦθα περικοπάς τινας ἐκ τοῦ βιβλίου του αὐτολεξεί, αἵτινες ἔχουσιν ὡς ἑξῆς·

«Διϊσχυρίζομαι (**Περὶ σκοποῦ τῆς ἑλληνέδος νεολαίας σελ. 96**), ὅτι ἡ ἄγνοια τῶν πα»τρίων ἡ ἐπιφέρουσα τὴν ἔλλειψιν τοῦ πρὸς τὰ πά»τρια ζήλου εἶνε κατὰ μέγα μέρος ἔργον τῶν σχο»λείων. Ἀπὸ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τοῦ Ἀρσακείου Παρθεναγωγείου καὶ τῶν Διδασκαλείων μέ»χρι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τῶν ἀρρένων καὶ τοῦ δημοτικοῦ Παρθεναγωγείου τῆς σμικροτάτης κώ»μης τῆς Ἑλλάδος, ἐλευθέρας τε καὶ μὴ, οὐδὲν »γίνεται πλὴν σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων πρὸς ἐπί»γνωσιν τῶν πατρίων καὶ πρὸς ἐξέγερσιν ἑπομένως »τοῦ ζήλου πρὸς αὐτά».

Καὶ πάλιν ἐν σελίδι 219 λέγει·

«Ὡσὰν δὲ νὰ μὴ ἦσαν κατάμεστα τὰ τῶν »προγόνων συγγράμματα ὕλης σφόδρα τῶν Ἑλλη»νοπαίδων παιδευτικῆς, καταφεύγομεν εἰς τὸ ἔλεος »ἀνθρώπων ἐκ τῶν ψιχίων τῆς τραπέζης τῶν πατέ»ρων ἡμῶν ἀποζώντων. Καὶ μόνον ὁ Πλούταρχος »ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἂν ἐσώζε»το, θὰ ἐπήρκει καλῶς μεταφραζομένων καὶ γλα»φυρῶς εἰς καθαρεύουσαν γλῶσσαν γεγραμμένων καὶ »ψυχολογικῶς διατασσομένων τῶν ἐν αὐτῷ καταλ»λήλων μερῶν... νὰ συγκροτήσῃ **ἑλληνικὸν ἀλ»φαβητάριον** (;!). **ἑλληνικὴν καλλιγρα»φίαν** (;!) **καὶ ἑλληνικὸν ἀναγνωσματάριον** »ὅλης τῆς Ἑλλάδος, τῆς φύσεως τῶν Ἑλληνο»παίδων καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῶν »ἀντάξιον».

«Ἀλλὰ μόνον ὁ Πλούταρχος δύναται νὰ χρησι»μοποιηθῇ εἰς τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία τῶν νεαρῶν »ἑλληνοπαίδων; Τοῦ Βρασίδου ἡ τόλμη καὶ τὸ ἀπτό»ητον ἐν Πύλῳ, ὡς ὁ Θουκυδίδης ἀφηγεῖται ταῦτα, »δὲν θὰ ἠλεκτρίσῃ τὰς νεαρὰς ψυχὰς τῶν Ἑλληνοπαί»δων; Αἱ δημηγορίαι τοῦ Ἑρμοκράτους καὶ τοῦ »Παγώνδου καὶ τοῦ Βρασίδου πρὸς τοὺς ἐν Μακεδο»νίᾳ μέλλοντας νὰ ὀπισθοχωρήσωσι πρὸ τῶν βαρβά»ρων Ἕλληνας μετὰ τῶν σχετικῶν ἱστορικῶν γεγο»νότων, τῶν προκαλεσάντων τὰς δημηγορίας ταύτας »δὲν δύνανται ἐπωφελῶς νὰ ἀναγνωσθῶσι ἐν γλαφυ»ρᾷ μεταφράσει ὑπὸ τῶν παίδων ἡμῶν; Ὁ **Ἡ»ρόδοτος** καὶ ὁ Πολύβιος εἶναι ταμεῖον σοφῶν »ἀνεκδότων καὶ βρίθουσιν ἀνθρωπίνων πράξεων ἐκ »γενναίας ψυχῆς, ἀκαταβλήτου θάρρους καὶ διαπύ»ρου πρὸς τὴν πατρίδα ἐνθουσιασμοῦ προερχομένας... »**Ἀλλὰ καὶ πόσα ἀνέκδοτα θυμήρη καὶ »ψυχωφελέστατα δὲν περιέχει ὁ Ἡρόδο»τος μάλιστα καὶ πόσας λαμπρὰς καὶ ἑλ»ληνοπρεπεῖς πράξεις ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου »ἰδίως βιβλίου καὶ ἑξῆς!**

«**Ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς ἔθρεψαν τὴν διά»νοιαν ὅλου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου »τὰ τῶν προγόνων ἡμῶν συγγράμματα »καὶ ἔτι καὶ νῦν τρέφουσι καὶ εἰς αἰῶνα τὸν »ἅπαντα θὰ τρέφωσιν αὐτὴν καὶ μόνον τὰ »ἡμέτερα τέκνα δὲν δύνανται νὰ εὕρωσι »τροφὴν ἐν αὐτοῖς**; Δὲν ὑπάρχει γνησίως Ἑλ»ληνικὴ ὕλη πρὸς σύνταξιν **ἑνὸς ἑλληνικοῦ ἀνα»γνωσματαρίου** καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ καταφεύγω»μεν εἰς τὰ γαλλικὰ καὶ γερμανικὰ ἀναγνωσματάρια; »*Ἐὰν δὲν ἐντρεπώμεθα τὸν κόσμον δὲν φοβούμε»θα τοὐλάχιστον τὸν θεὸν* διὰ τὸ ἀνόσιον ἔργον, »ὅπερ πράττομεν, προσδοκοῦντες ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων »τὸν ἐκφυλισμὸν τῶν νεαρῶν γενεῶν ἐκ τοῦ ἔθνους »ἡμῶν; Εἶναι αἶσχος ἡμεῖς οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἑλ»λήνων ὡς ΠΟΤΑΠΟΙ ΤΙΝΕΣ ΛΩΠΟΔΥΤΑΙ, ἀ»κροποδητὶ εἰς τὰ τῶν ξένων συγγράμματα ὑπεισερ»χόμενοι ἀπνευστὶ νὰ ἁρπάζωμεν πᾶν τὸ προστυχόν, »μεταμορφοῦντες δ' εἶτα τοῦτο νὰ παρουσιάζωμεν »αὐτὸ εἰς τὸ ἔθνος ὡς τροφὴν τῆς ψυχῆς τῆς Ἑλ»ληνικῆς κατάλληλον... *Οὐδὲν τῶν ἐπὶ γῆς ἐθνῶν »δύναται νὰ συμπήξῃ ἐκ τῶν προγονικῶν αὐτοῦ συγ»γραφέων καὶ ἐκ τῶν πράξεων τῶν πατέρων αὐ»τοῦ καὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν* τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῦ ἐ»θνικὸν **ἀναγνωσματάριον τελειότερον**, ὑ»ψηλότερον καὶ παιδευτικώτερον τοῦ ἔθνους ἡμῶν. »Ὑπὲρ τὰ τρισχίλια ἔτη ζῇ τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἀεί»ποτε ἀγωνιζόμενον ὑπὲρ τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ, »τοῦ ὁσίου καὶ τῆς ἐλευθερίας πολιτικῆς τε καὶ πνευ»ματικῆς. Οἱ αἰῶνες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ καταδα»μάσωσιν αὐτό. Ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς τῆς ἐκτὸς τοῦ »Γάγγου μέχρι τῶν βορείων τῆς Ἀφρικῆς ἔσπειρε τὰ »ὀστᾶ αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἴστρου καὶ τῆς Ταυρικῆς »Χερσονήσου μέχρι τῆς Λιβύης ἐπότισε τὴν γῆν μὲ »τὸ αἷμα αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ ἦσαν ἅγια, »τὰ αἷμα αὐτοῦ ἦτο ἱερόν! Ἐκ τῶν ὀστῶν αὐτοῦ »ἀνέθαλε καὶ ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ηὔξησε τὸ ὑψη»κάρηνον καὶ ἀμφιλαφὲς δένδρον τῆς ἀνθρωπίνης ἐξ»ημερώσεως, ὑπὸ τὴν ἀναψυκτικὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου »σύμπασα νῦν ἡ ἀνθρωπότης ἐπαναπαύεται. Ὁποία »ἱστορία! ΟΠΟΙΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΟΙ ΕΛΛΗ»ΝΙΚΟΙ! **οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν πρὸς Θεοῦ »ἂς μὴ ἀναβληθῇ ἐπὶ πλέον ἡ ἑλληνοπρε»πὴς τῶν ψυχῶν τῶν τέκνων ἡμῶν διά»πλασις!** Βεβαιότατα, ἐὰν ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς »βιβλίοις τῶν τέκνων ἡμῶν σὺν πᾶσι τοῖς ἀνωτέρω »καταλεχθεῖσι συμπλεχθῶσι κατὰ τὰς παιδαγωγικὰς »πάντοτε ἀρχὰς (καταλέγονται ἐνταῦθα περὶ τὰ »τριάκοντα κεφάλαια ἐκ τῆς μετὰ τὸν μέγαν Κων»σταντῖνον Ἑλληνικῆς ἱστορίας), τότε τὸ τοιοῦτον »ἀναγνωστικὸν βιβλίον, τὸ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν παίδων »ἡμῶν δεδομένον, ἐπαρκοῦν ὡς πρὸς τὴν ὕλην εἰς »πάσας τὰς χρείας τῆς παρ' ἡμῖν δημοτικῆς Ἐκ»παιδεύσεως, εἴς τε τὰ ἀνεπτυγμένα σχολεῖα δηλ. »τῶν πόλεων καὶ εἰς τὰ συνεπτυγμένα τῶν κωμῶν, »εἴς τε τῶν ἀρρένων τὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ εἰς τὰ τῶν »θηλέων ἔσται οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδος ἄξιον, ἀλλὰ »θὰ ἐνέχῃ καὶ πάντα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, δι' ὧν »πλὴν τῶν ἄλλων καὶ ὁ πρὸς τὰ πάτρια ζῆλος ἐξ »ἁπαλῶν ὀνύχων θὰ ὑποθάλπηται ἐν ταῖς τρυφεραῖς »ψυχαῖς τῶν Ἑλληνοπαίδων, τρεφομένων ὑγιῶς καὶ »δαψιλῶς τῆς τε διανοίας καὶ τοῦ συναισθήματος αὐ»τῶν καὶ ἐξεγειρομένης τῆς βουλήσεως εἰς πράξεις »τῆς Ἑλλάδος ἀνταξίας.»

Τοιαῦτα ἐφρόνει καὶ ἐδίδασκε ὁ κ. Π. πρότερον καὶ ὕβριζε μάλιστα, ὡς εἶδεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὁ ἀναγνώστης, ὡς «ΠΟΤΑΠΟΥΣ ΛΩΠΟΔΥΤΑΣ», ὡς ἀνθρώπους; «**μὴ ἐντρεπομένους τὸν κόσμον μηδὲ φοβουμένους Θεόν**» τοὺς ἀποδεχομένους τὰ ξένα, ὀλιγωροῦντας δὲ τῶν πατρίων. Χωρὶς δὲ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ διϊσχυρισμοῦ τοῦ κ. Παπαμάρκου δεχόμεθα ὡς ἀληθῆ τὰ λεγόμενα καὶ ἐρωτῶμεν αὐτὸν νὰ μᾶς εἴπῃ, ἂν τὰ καθ' ὄνομα μόνον «Ἑλληνικὰ ἀναγνωσματάρια τεῦχος Α. Β. Γ. Δ. ὑπὸ *Χαρισίου Παπαμάρκου καὶ Φιλίππου Δ. Γεωργαντᾶ* ἐν ἔτει 1892 ἐκδεδομένα ὀλίγας ἑβδομάδας μετὰ τὴν 3 Μαΐου, ἃ οὐδὲν ἐκ τῶν κλασσικῶν ἢ μὴ Ἑλλήνων συγγραφέων περιέχουσι, ἀλλὰ προέρχονται ἐκ κακοζήλου μεταφράσεως καὶ διαστροφῆς Γερμανικῶν κειμένων, ὑπάγονται ὑπὸ τὴν κατηγορίαν αὐτὴν καὶ ἂν καὶ εἰς τοὺς συγγραφεῖς αὐτῶν ἁρμόζει ὁ τίτλος **τῶν ποταπῶν λωποδυτῶν, τῶν μὴ ἐντρεπομένων τὸν κόσμον μηδὲ φοβουμένων τὸν Θεόν;** Ἐπ' ἴσης ἐρωτῶμεν τὸν κ. Παπαμάρκου νὰ μᾶς εἴπῃ, ἂν εἶναι «*ποταπὸς λωποδύτης οὔτε τὸν κόσμον ἐντρεπόμενος οὔτε τὸν Θεὸν φοβούμενος*» ὁ συντάξας τὴν προκήρυξιν περὶ διαγωνισμοῦ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐν ᾗ ῥητῶς λέγεται ὅτι τὰ μὲν ἀναγνωστικὰ βιβλία πρέπει νὰ εἶναι «*κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐπὶ τῶν τελευταίων δεκαετιῶν πανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἐπικρατούντων ἀναγνωστικῶν βιβλίων*», τὸ δὲ ἀλφαβητάριον «*κατὰ τὴν μέθοδον τῶν ἀπὸ τοῦ Γερμανοῦ* Karl Vogel 1843 *μέχρι τοῦ νῦν ἐν ταῖς μάλιστα πεπολιτισμέναις χώραις ἀρίστων προκεκριμένων*;». Ἡμεῖς ἀπέχομεν ἐπιμελῶς νὰ ἐκφράσωμεν τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ τούτου, νομίζομεν δὲ ὅτι δὲν εἶναι καὶ ἀνάγκη, καθ' ὅσον τὰ πράγματα εἶναι σαφῆ καὶ ἀνεπίδεκτα πάσης ἀμφισβητήσεως. Τοῦτο ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποφύγωμεν τὸ νὰ ἐκφράσωμεν τὴν θλῖψίν μας διὰ τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν περιῆλθε ἡ διοίκησις τῶν δημοτικῶν σχολείων. Ἡμεῖς κατὰ καθῆκον θὰ ἐξακολουθήσωμεν ἐκφέροντες τὴν γνώμην ἡμῶν ἐπὶ τῶν γινομένων, οἱ δὲ φέροντες τὴν εὐθύνην δύνανται, ἂν θέλωσι, νὰ φέρωσι θεραπείαν.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΚ ΤΟΥ ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΤΟΥ ΡΟΥΣΣΩ

«Εἰ καὶ κατὰ προσέγγισιν ὡρίσθη πόσον μακρὸς εἶναι ὁ ἀνθρώπινος βίος ὡς καὶ ἡ πιθανότης, ἣν ἔχει ἑκάστη ἡλικία νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὅριον τοῦτο, ἐν τούτοις οὐδὲν γινώσκομεν νὰ εἴπωμεν βέβαιον, ὅταν πρόκηται νὰ ὁρίσωμεν τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς ὡρισμένου ἀνθρώπου. Ὀλίγιστοι δὲ ἄνθρωποι εἶναι μακρόβιοι. Οἱ δὲ μεγαλείτεροι κίνδυνοι ὑπάρχουσι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὅσῳ μικροτέρας ἡλικίας εἶναι ὁ ἄνθρωπος, τόσῳ καὶ ὀλιγώτερον ἐλπίζῃ νὰ ζήσῃ. Τὸ ἥμισυ μόλις τῶν γεννωμένων βρεφῶν φθάνουσιν εἰς τὴν ἡβικὴν ἡλικίαν· καὶ πιθανὸν καὶ ὁ μαθητὴς ὑμῶν νὰ μὴ προφθάσῃ νὰ γίνῃ ἀνήρ.

Κατὰ ταῦτα πῶς νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν βάρβαρον ἐκείνην ἀνατροφήν, ἥτις χάριν μέλλοντος ἀβεβαίου θυσιάζει τὸ παρόν, ἥτις δεσμεύει παντοιοτρόπως τὰ παιδία, κάμνει αὐτὰ πρῶτον δυστυχῆ, διὰ νὰ ἑτοιμάσῃ αὐτοῖς δὲν ἠξεύρω ὁποίαν νομιζομένην εὐτυχίαν, ἣν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ χαρῶσί ποτε; Καὶ ἂν δεχθῶμεν ὡς ἔχουσαν λόγον τινὰ κατὰ τὸν σκοπόν, ὃν ἐπιδιώκει, ἡ ἀνατροφὴ αὕτη, πῶς δυνάμεθα νὰ βλέπωμεν ἄνευ

ἀγανακτήσεως τὰ δυστυχῆ ἐκεῖνα ἀπόκληρα τῆς τύχης πλάσματα, ὑποβαλλόμενα εἰς ἀνυπόφορον ζυγόν, καταδεδικασμένα νὰ δουλεύουν ἀδιαλείπτως ὡς ἄνθρωποι τοῦ κατέργου, χωρὶς νὰ ἔχωμεν καὶ τὴν βεβαιότητα ὅτι αἱ πολλαὶ μέριμναι αὐτῶν καὶ ταλαιπωρίαι θὰ ἀποβῶσιν αὐτοῖς ποτε ὠφέλιμοι; Ἡ ἡλικία τῆς χαρᾶς παρέρχεται μεταξὺ θρήνων, τιμωριῶν, ἀπειλῶν, δουλείας. Βασανίζουν τὰ δυστυχῆ παιδία δῆθεν πρὸς τὸ καλόν των καὶ δὲν βλέπουν τὸν θάνατον, ὃν καλοῦσι νὰ ἔλθῃ καὶ ὅστις θὰ ἁρπάσῃ αὐτὰ ἐν τῷ μέσῳ ὅλης αὐτῆς τῆς ἀλγεινῆς ἑτοιμασίας. Ποῖος ἠξεύρει πόσα παιδία ἀπόλλυνται θύματα ἀκαταλογίστου σοφίας τῶν πατέρων ἢ τῶν διδασκάλων αὐτῶν; Εὐτυχῆ, ὅσα ἐσώθησαν ἐκ τῆς σκληρότητος τοιούτων ἀνθρώπων καὶ τὸ μόνον κέρδος, ὃ προσεπόρισαν αὐτοῖς τὰ δεινά, δι' ὧν ἐταλαιπώρησαν αὐτά, εἶναι ὅτι ἀποθνήσκουσι καταρώμενα ζωήν, ἣς μόνον τὰ βασανιστήρια ἐγνώρισαν.

Ἄνθρωποι, ἔστε φιλάνθρωποι, αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον ὑμῶν καθῆκον. Καὶ τοιοῦτοι ἔστε πρὸς πᾶσας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν, πρὸς πᾶν ὅ,τι καλεῖται ἄνθρωπος. Ποίαν σοφίαν δύνασθε νὰ ζητήσετε πέρα τῆς φιλανθρωπίας; Ἀγαπᾶτε τὰ παιδία, συμπαθεῖτε πρὸς τὰ παιγνίδια, πρὸς τὰς διασκεδάσεις, πρὸς τὴν φύσιν αὐτῶν τὴν ἀξιαγάπητον. Τίς ἐξ ὑμῶν ἐνίοτε δὲν ἐπόθησεν τὴν ἡλικίαν ἐκείνην, καθ' ἣν διαρκὴς γέλως ἐπικάθηται εἰς τὰ χείλη τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ἣν διαρκὴς βασιλεύει ἐν τῇ ψυχῇ εἰρήνη; Διατί θέλετε νὰ στερήσητε τὰ μικρὰ ἀθῶα πλάσματα τῆς ἀπολαύσεως μιᾶς ἡλικίας, ἥτις ταχέως παρέρχεται καὶ τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ ἀγαθοῦ, οὗ δὲν δύνανται νὰ κάμωσι κατάχρησιν; Διατί θέλετε νὰ πληρώσητε μὲ πικρίας καὶ πόνους τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς, τὰ ὁποῖα ταχέως παρέρχονται καὶ τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ἐπανέλθωσι πλέον καὶ δι' ἐκεῖνα ὡς δὲν δύνανται νὰ ἐπανέλθωσι καὶ διὰ σᾶς; Γονεῖς, γινώσκετε τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ὁ θάνατος ἀναμένει τὸ τέκνον σας; Προσέχετε νὰ μὴ φθάσητε εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ θρηνήσητε, διότι δὲν ἀφήσατε εἰς τὰ παιδάκια νὰ ἀπολαύσωσι τῶν ὀλίγων στιγμῶν, ἃς ἐχάρισεν αὐτοῖς ἡ φύσις. Πράττετε τὸ πᾶν, ἵνα ἀπολαύωσιν τῆς ὑπάρξεώς των, εὐθὺς ὡς εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ αἰσθάνωνται τὴν χαρὰν αὐτῆς. Φροντίσατε, ὅπως μὴ ἀποθάνωσιν ἄγευστα τῆς ζωῆς, ἐν οἱαδήποτε ὥρᾳ καὶ ἂν ἀνακαλέσῃ αὐτὰ πρὸς ἑαυτὸν ὁ πλάστης.

Πόσαι ἄραγε φωναὶ δὲν θὰ ἐγερθῶσι διὰ ταῦτα κατ' ἐμοῦ; Ἀκούω ἤδη μακρόθεν τὰς κραυγὰς τῆς μωρᾶς ἐκείνης σοφίας, ἥτις ἀπαύστως ἐκτρέπει ἡμᾶς τῆς φύσεως, ἥτις τὸ παρὸν θεωρεῖ μηδὲν καὶ τρέχει ἀδιακόπως κατόπιν μέλλοντος, ὅπερ ὅσῳ περισσότερον προχωροῦμεν νὰ φθάσωμεν τοσούτῳ καὶ περισσότερον ἀπομακρύνεται ὑμῶν, ἥτις σπεύδουσα νὰ μεταφέρῃ ἡμᾶς ἐκεῖ, ἔνθα δὲν εἴμεθα, μᾶς μεταφέρει ἐκεῖ, ἔνθα δὲν θὰ εἴμεθά ποτε.

Κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, θὰ μοὶ εἴπῃ τις, εἶναι ὁ χρόνος, ὅτε διορθοῦνται αἱ κακαὶ τοῦ ἀνθρώπου κλίσεις. Κατὰ τὴν ἡλικίαν αὐτήν, ὅτε αἱ ταλαιπωρίαι εἶναι ὀλιγώτερον ἐπαισθηταί, πρέπει νὰ πολλαπλασιάζωμεν αὐτάς, ἵνα μὴ ἔχωμεν ἀνάγκην αὐτῶν κατὰ τὴν ἡλικίαν τῆς συνέσεως. Ἀλλὰ τίς λέγει ἡμῖν ὅτι τὰ πάντα θὰ γίνωσιν, ὡς ἐπιθυμεῖτε καὶ ὅτι ἅπασαι αἱ ὡραῖαι διδασκαλίαι ὑμῶν, δι' ὧν ἐπιβαρύνετε τὸν ἀσθενῆ νοῦν τῶν παιδίων, δὲν θὰ βλάψωσιν αὐτὸν μᾶλλον ἢ θὰ ὠφελήσωσι; Τίς βεβαιοῖ ὑμᾶς ὅτι κερδίζετέ τι διὰ τῶν ἀφθόνων θλίψεων, ἃς προξενεῖτε εἰς αὐτά. Διατί δὲ ποιεῖτε αὐτοῖς πλείονα δεινά, ἢ ὅσα δύναται νὰ ὑποφέρῃ ἡ κατάστασις αὐτῶν, χωρὶς νὰ εἶσθε βέβαιοι, ὅτι τὰ παρόντα αὐτὰ δεινὰ θὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ μέλλοντος; Καὶ πῶς θὰ μοῦ ἀποδείξητε ὅτι αἱ κακαὶ αὗται κλίσεις, ἃς λέγετε ὅτι θεραπεύετε, δὲν προέρχονται ἐκ τῆς κακῶς ἐννοουμένης μερίμνης ὑμῶν μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς φύσεως;

Πάντως ἀθλία πρόνοια εἶναι ἐκείνη, ἥτις κάμνει ἓν ὂν δυστυχὲς ἐν τῷ παρόντι μὲ τὴν ἐλπίδα τὴν καλῶς ἢ κακῶς ὑπάρχουσαν ὅτι θὰ γίνῃ αὐτὸ μίαν ἡμέραν εὐτυχές. Ἀλλ' ἀφ' οὗ οἱ χυδαῖοι αὐτοὶ κριτικοὶ συγχέουσι τὴν ἀκολασίαν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ παιδία, τὰ εὖ ἠγμένα καὶ εὐτυχῆ πρὸς τὰ παιδία, τὰ κακῶς ἀνατεθραμμένα, καλὸν εἶναι νὰ διδάξωμεν αὐτοὺς νὰ ποιῶσι τούτων διάκρισιν.

Πρὸς ἀποφυγὴν πάσης πλάνης, ἃς ἔχωμεν ἐν τῷ νῷ τί προσήκει εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὡς ἡ ἀνθρωπότης ἔχει τὴν θέσιν της ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ παντός, οὕτω καὶ ἡ παιδικὴ ἡλικία ἔχει τὴν ἰδικήν της ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Πρέπει ἐν τῷ ἀνδρὶ νὰ νοῶμεν τὸν ἄνδρα καὶ ἐν τῷ παιδίῳ τὸ παιδίον. Καὶ πάντα, ἃ δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ ποιήσωμεν πρὸς τὸ καλὸν τῶν ἀνθρώπων, εἶναι νὰ ὁρίσωμεν ἑκάστῳ αὐτῶν τὴν θέσιν του καὶ νὰ ἐξασφαλίσωμεν αὐτόν, καὶ νὰ κανονίσωμεν τὰ ἀνθρώπινα πάθη κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ δὲ ἄλλα ὑπόκεινται εἰς αἰτίας, αἵτινες δὲν εἶναι ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἡμῶν.»

Η ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΙΣ

«Ἡ ἐπιστήμη ἡ παιδαγωγικὴ ἀπαιτεῖ—ἀδιαφοροῦσα εἰς τὰς φωνασκίας τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, οἵτινες ἔχουσι τὴν τόλμην νὰ κηρύξωσιν αὐτὴν ὡς τὴν μόνην αἰτίαν ὅλων τῶν συμφορῶν τοῦ αἰῶνος—, ὅπως τὸ πρόγραμμα καὶ αὐτῶν τῶν **ἀπορωτάτων δημοτικῶν σχολείων** ἔχῃ ἄφθονα μαθήματα ἐκ τῆς ΙΣΤΟΡΙΑΣ καὶ φυσικῆς ἱστορίας. Καὶ διὰ τοῦτο τὸν περιορισμὸν τῆς διδασκαλίας τῆς ἱστορίας ἐν τοῖς στενοῖς ὁρίοις τῆς πατρίδος, *τὴν πλήρωσιν τοῦ ἀναγνωσματαρίου μὲ ὕλην φυσικῆς ἱστορίας*, τὸν περιορισμὸν τῆς περιγραφικῆς διδασκαλίας εἰς τὰ φαρμακερὰ φυτὰ καὶ τὰ παρόμοια καταγγέλλει ὡς

πλάνας οἰκτρὰς φατριαστικῆς μικρόνου παιδαγωγικῶς.» Stoy, Ἐγκυκλοπαιδ. παιδαγωγ. σ. 315.

«Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magister vitae, nuntia vetustatis. Cicer. de orat. II 35. Ὁ αὐτὸς Κικέρων λέγει· Nescire quid antea, quam natus sis, acciderit, id est semper esse puerum. = Τὸ νὰ ἀγνοῇς τί συνέβη πρὶν γεννηθῇς τοῦτο ἐστὶ νὰ εἶσαι πάντοτε παῖς».

«Τὸ κάλλιστον, ὅπερ παρέχει ἡμῖν ἡ ἱστορία, εἶναι ὁ ἐνθουσιασμός.» Göthe.

«Αἱ πράξεις διδάσκουσι πολὺ περισσότερον τῶν λόγων, διότι εἶναί τι περισσότερον τῶν λόγων, εἶναι διανοήματα, ζῶντα διανοήματα.» Lazarus.

«Οἱ παῖδες ἡμῶν πρέπει τὰ θερμαίνωνται μὲ τὰ παραδείγματα εὐγενοῦς αὐταπαρνήσεως, εἰλικρινοῦς ἀφοσιώσεως, ἀσαλεύτου φιλαληθείας, χρηστῆς ἀγαθότητος καὶ χριστιανικῆς μακροθυμίας. Τὸ ὅμμα τοῦ ζωηροῦ παιδὸς πρέπει νὰ ἀστράπτῃ ὑπὸ ἱερᾶς ἀγανακτήσεως κατὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν διαστρεφόντων τὴν ἀλήθειαν, τῶν καταδιωκόντων τοὺς ἀθώους. Ἡ χεὶρ αὐτοῦ πρέπει νὰ συνάγηται εἰς πυγμὴν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς παραγνωριζομένης, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας δουλουμένης. Ἑνὶ λόγῳ οἱ παῖδες διὰ τῆς ἱστορίας πρέπει νὰ αὐξηθῶσι μεγάλοι τὴν ἀρετήν, ἡ ἱστορία πρέπει νὰ συμπήξῃ χαρακτῆρας.» Kehr.

«Ἡ ἱστορία εἶναι ὁ διδάσκαλος τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἂν δὲν δεικνύεται τοιαύτη, πρὸς τοῦτο πταίουσιν οἱ διδάσκαλοι τῆς ἱστορίας. Herbart.

ΩΔΗ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

Αἱ ἐφημερίδες ἔγραψαν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπαινοῦσαι ἕνα τῶν ἐν Ἀθήναις διδασκάλων τῆς γυμναστικῆς δι' ἐπινόησιν ὅλως δῆθεν νέαν, καθ' ἣν οἱ μαθηταὶ ἐκτελοῦσι διάφορα γυμνάσματα πρὸς τὸν ρυθμὸν ᾀσμάτων, ἃ αὐτοὶ οἱ γυμναζόμενοι ᾄδουσι.

Μάλιστα δὲ εἰς τῶν διασήμων παρ' ἡμῖν δημοσιογράφων ὁ πρώην δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Τ. Φιλήμων ἐβεβαίωσεν ὅτι τοῦτο γίνεται ἤδη ἀπὸ τοῦ 1885 ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ Χατζηκώστα ὑπὸ τοῦ εἰδικῶς περὶ τὰ παιδαγωγικὰ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἀσχοληθέντος κ. Ἀριστοτέλους Γραφειάδου. Πρὸς τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ κ. Φιλήμονος προσθέτομεν καὶ τὴν ἡμετέραν μὲ τὸν διϊσχυρισμὸν ὅτι ἡ ἐκτέλεσις ἐν τῷ ὀρφανοτροφείῳ εἶναι θαυμαστή, τῶν ᾀσμάτων ὄντων καταλλήλων πρὸς τὰ ρυθμικὰ τῶν παίδων γυμνάσματα, ὅπερ δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τοῦ ἀνακαλύψαντος τὰ ἀνακεκαλυμμένα διδασκάλου τῆς γυμναστικῆς ἐν τῷ γυμναστηρίῳ. Ἀλλ' ἤδη δὲν πρόκειται περὶ τούτου οὐδὲ νὰ ἀποφανθῶμεν ἣν ἔχομεν γνώμην, ἂν ἁρμόζει εἰς πάντα τὰ γυμνάσματα καὶ ἂν εἶναι δυνατὸν πάντοτε καὶ ἐν οἱαδήποτε γυμνασίᾳ καλῶς νὰ ἐκτελῆται παρὰ τῶν γυμναζομένων ἅμα καὶ ἡ ᾠδή. Τοῦτο ὅμως δὲν δυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ μὴ ἀναφέρωμεν πῶς, ἐν ᾧ ἀπὸ 15ετίας καὶ πλέον τοῦτο γίνεται ἐν Ἀθήναις, νῦν μόλις ἡ δημοσιογραφία ἐνόμισε καθῆκον νὰ τονίσῃ παιᾶνας. Ἐνθυμούμεθα δὲ ὅτι ἐν ἔτει 1878 οἱ περὶ τὸ Διδασκαλεῖον Ἀθηνῶν οἰκοῦντες ἔκαμαν παράπονα καὶ ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ ἔγραψαν ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Διδασκαλείου ᾄδουσιν ἐν τῷ γυμναστηρίῳ καὶ ταράττουσι τὴν ἡσυχίαν αὐτῶν. Δὲν πιστεύω τότε νὰ ἀπεδήμει ὁ κ. Φιλήμων. Ἀλλὰ καὶ κατόπιν ἐξηκολούθει τὸ πρᾶγμα νὰ γίνηται μέχρι σήμερον. Ἡ διαφορὰ δὲ τῶν πάλαι πρὸς τὰ νῦν ἐν τῷ Διδασκαλείῳ γινόμενα εἶναι ὅτι τότε ἐγίνετο μᾶλλον λελογισμένη χρῆσις τῶν ᾀσμάτων ἐν τῇ γυμναστικῇ οὐδὲ ἐξελέγοντο ᾄσματα οἷον «σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψιν» πρὸς γυμναστικὰς ἀσκήσεις καὶ κατὰ τὸν ρυθμὸν καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον ὅλως ἀκατάλληλον. Ὁ διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς δύναται νομίζομεν νὰ δρέψῃ δι' ἄλλων ἔργασιῶν του δάφνας, ἐν τῷ ζητήματι ὅμως τῆς μετ' ᾀσμάτων γυμναστικῆς δὲν φαίνεται νὰ εἶναι καθ' ὅλα τέλειος, ἥκιστα δὲ πρωτότυπος.

Σ.

ΕΟΡΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΟΝΤΟΥ

Συμπληρωθείσης εἰκοσιπενταετοῦς ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίας τοῦ μεγάλου τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων φιλολόγου κ. Κ. Κόντου, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ φίλοι προεθυμήθησαν νὰ δείξωσι τὸν πρὸς τὸν ἔνδοξον ἐπιστήμονα σεβασμὸν τελέσαντες ἑορτὴν καὶ πανηγυρίσαντες τὴν ἡμέραν. Μεγάλης δὲ χαρᾶς πληροῖ τὴν ψυχὴν ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων καί πως καὶ διαθρύπτει τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλοτιμίαν ὅτι καὶ ἔξω τῆς Ἑλλάδος ἄνδρες φιλόλογοι ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων καὶ Γερμανοὶ καὶ Ὁλλανδοὶ διετράνωσαν δι' ἐπιστολῶν καὶ συγγραμμάτων τὸν πρὸς τὸν μέγαν φιλόλογον σεβασμὸν αὐτῶν. Ἐν τῷ δείπνῳ τῷ δοθέντι ὑπὸ τῶν ἑταίρων τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας, ἧς εἶναι ὁ κ. Κόντος πρόεδρος, προέπιον τῷ ἑορτάζοντι πολλοί τε ἄλλοι καὶ ὁ διευθυντὴς τῆς Ἐκπαιδεύσεως κ. Π. Π. Οἰκονόμου, μαθητὴς καὶ θαυμαστὴς τοῦ διδασκάλου, οὗ τὴν πρόποσιν καταχωρίζομεν ὧδε ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

«Μεγάλοι ἄνδρες εἴτε ἐν τῇ τέχνῃ εἴτε ἐν τῇ ἐπιστήμῃ δὲν εἶναι μόνον εὐεργέται τοῦ ἔθνους αὐτῶν ἀλλὰ καὶ κόσμημα καὶ καύχημα αὐτοῦ. Αὐτοὶ δὲν ἀνήκουσι πλέον εἰς ἑαυτούς, ἀλλ' εἰς τὸ ἔθνος, τοῦ δὲ ἔθνους ἡ δόξα ἐκτίμᾶται κατὰ τοὺς μεγάλους ἄνδρας, οὓς ἔχει· διότι αὐτοὶ παριστῶσι τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ δύναμιν καὶ λαμπρότητα. Εἶναι εὐτύχημα εἰς ἓν ἔθνος νὰ ἔχῃ ἄνδρας μεγάλους. Αὐτοὶ ὠφελοῦσι ποικιλοτρόπως. Πρῶτον μὲν διὰ τῶν ἔργων, ἃ δημιουργοῦσι, ἢ διὰ τῶν ἀληθειῶν, ἃς ἐμφανίζουσι ἢ διὰ τοῦ καθαρμοῦ τοῦ βίου ἀπὸ πλάνας καὶ προλήψεις, ὃν ἐπιφέρουσι, ἢ διὰ τοῦ νέου βίου τοῦ

κανονικωτέρου καὶ εὐρυθμοτέρου, ὃν εἰσάγουσι, ἐξαίρουσι καὶ ἐξευγενίζουσι τὸν πνευματικὸν βίον τοῦ ἔθνους· ἔπειτα δὲ διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, ἥτις παρασκευάζει καὶ ἄλλους κοινωνοὺς τῶν γνώσεών των, τῶν σχεδίων των, τοῦ ἐνθουσιασμοῦ αὐτῶν τοῦ ἁγνοῦ πρὸς ζήτησιν τῆς ἀληθείας, συντελοῦσιν εἰς τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν ἔργατῶν τῆς ἐπιστήμης, οἱ δὲ ἀληθεῖς ἐπιστήμονες εἶναι τὸ κλέος τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ καὶ τρίτη ὠφέλεια προκύπτει ἐκ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν οὐχὶ πλέον ἐξ ὅσων αὐτοὶ δίδουσι ἀλλ' ἐξ ὅσων λαμβάνουσιν Εἶναι δὲ ταῦτα ἡ *ἀνεπίφθονος ἀφοσίωσις* καὶ ἡ *εὐσέβεια ἡ εὐγνώμων*, ἣν ἀναγνωρίζει καὶ ἀποδίδει πᾶς τις ὃς ἔρχεται εἰς συνάφειαν πρὸς ἀνθρώπινον μεγαλεῖον. Αὐτὸ δὲ τὸ τελευταῖον θεωρῶ οὐχὶ τῶν ἄλλων μικρότερον ἀγαθον, διότι οὕτω συνάπτεται ἁγνὸς δεσμὸς καὶ σχηματίζεται κέντρον συνεργασίας. Πρὸ τῆς ἀδιαφιλονεικήτου ἀξίας πάντες κύπτομεν τὰς κεφαλὰς καὶ περὶ αὐτὴν πάντες τασσόμεθα, τὰ δὲ ἔργα καὶ ὁ ἁγνὸς πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἔρως, ὃς διαφλέγει τὰ στήθη τῶν μεγάλων πρὸς ζήτησιν τῆς ἀληθείας ὡς καὶ ἡ μέθοδος τῆς ἐρεύνης, παρακινοῦσι καὶ θαρρύνουσι καὶ τοὺς ἄλλους πρὸς παρομοίαν ἐργασίαν, καὶ οὕτω διὰ τῆς κοινῆς πολλῶν ἐργασίας κατορθοῦνται ἔργα γενναῖα.

Ὅτι δὲ ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς, ὅτε ὁ νοῦς τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ ἰδεῶδες δὲν παρατηρεῖται πολὺ ἀκμαῖος, ὑπάρχει ἀνὴρ μὲ ἐξόχους ἀρετάς, ἀκαμάτως καὶ ἀδιαλείπτως ἐπὶ 25 ἔτη ἐργαζόμενος, ἄγρυπνος ἐπιτηρητὴς καὶ ῥυθμιστὴς τῆς γλώσσης ἡμῶν καὶ αὐστηρὸς ἐπιτιμητὴς καὶ κολαστὴς τῶν παρεκτροπῶν, τοῦτο δὲν ὀκνῶ νὰ ὑπολάβω ὡς ἰδιαιτέραν εὔνοιαν τοῦ θείου. Ἡ γλῶσσα, εἶπε σοφός τις, ἔχει πρὸς τὸν νοῦν ὡς τὸ ἔδαφος τῆς γῆς πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου· ὡς τὸ ἔδαφος καλλιεργούμενον τρέφει τὸ σῶμα, οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα καλλιεργουμένη, κατανοουμένη, γινομένη ζῶσα γλῶσσα, τρέφει τὸν νοῦν. Εἶναι δὲ παρήγορον ὅτι τὰς πολυτίμους ἐργασίας τοῦ σοφοῦ ἡμῶν διδασκάλου ὄχι μόνον ἀναγνωρίζει ἀλλὰ καὶ χρησιμοποιεῖ κατὰ δύναμιν τὸ ἔθνος. Οὐδεὶς δὲ ἄλλος φιλόλογος παρ' ἡμῖν ἀσκεῖ τόσην δύναμιν εἰς τὸ ἔθνος, ὅσην ὁ Κόντος. Σήμερον καὶ ἐν τῇ βουλῇ καὶ ἐν ταῖς ἐφημερίσι καὶ ἐν τῇ συγγραφῇ βιβλίων καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις οἱ ὁμιλοῦντες καὶ γράφοντες προσέχουσι μὴ προσκρούσωσι εἰς τὸν κανόνα τοῦ Κόντου. Ἀφ' οὗ δὲ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ τῶν ἐπιπόνων ἀπολαύωμεν πάντες, δίκαιον εἶναι καὶ πάντες νὰ αἰσθανώμεθα εὐγνωμοσύνην. Καὶ τῆς βαθείας ταύτης εὐγνωμοσύνης ἐκδήλωσις εἶναι ἡ αὐθόρμητος καὶ εἰλικρινὴς καὶ εὐσεβὴς καὶ εὐγνώμων ἑορτή, ἣν ἄγομεν πάντες ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ συμπληρώσει εἰκοσιπενταετοῦς ἀκαδημαϊκῆς τοῦ διδασκάλου ἡμῶν ἐργασίας. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σκέπῃ καὶ φρουρῇ αὐτόν, ὅπως ἀπολαύσῃ καὶ τῆς εὐδαίμονος ἑορτῆς, τῆς πεντηκονταετηρίδος αὐτοῦ. Μὲ τοιαύτην εὐχὴν καὶ ἐλδίδα προπίωμεν πάντες περιχαρεῖς τῷ μεγάλῳ ἡμῶν διδασκάλῳ »

Ἀγχίνους δὲ καὶ ἐπίχαρις καὶ συνακτικὴ ἦτο καὶ ἡ πρόποσις τοῦ κ. Ἀντωνίου Οἰκονόμου, καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ ἡμῶν Πανεπιστημίῳ, ἔχουσα περίπου ὡς ἑξῆς·

«Οἱ ἄνθρωποι λατρεύουσι τὸ κάλλος τοῦ Παρθενῶνος καὶ καλῶς ποιοῦσιν. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ Παρθενῶνος ὑπάρχει καὶ ἄλλαχοῦ κάλλος ἀνέφικτον, θεῖον, τὸ κάλλος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅπερ ὀφείλομεν ὡσαύτως νὰ ἀγαπῶμεν καὶ λατρεύωμεν. Τὴν ἐργασίαν ταύτην τῆς μυήσεως εἰς τὸ οὐράνιον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καλὸν τελεῖ μετὰ σύντονου ἐπιμελείας καὶ θαυμαστῆς ἐπιτυχίας ὁ ἱεροφάντης των καθ' ἡμᾶς φιλολόγων, ὁ πολὺς ἡμῶν διδάσκαλος, οὗ πανηγυρίζομεν ἀγαλλόμενοι τὴν εἰκοσιπενταετῆ διδασκαλίαν σήμερον. Ἐν δὲ κατὰ τὴν περιχαρῆ ταύτην ἡμέραν ταράττει τὴν ψυχήν μου, ὅτι τοῦ Κόντου οὐδένα καὶ ἐκ τῶν ἐγγὺς καὶ ἐκ τῶν μακρὰν ἡμῶν ὄντων βλέπω ἄξιον διάδοχον. Διὰ τοῦτο δέομαι τοῦ Θεοῦ νὰ παρατείνῃ τὸν βίον αὐτοῦ ἐπὶ μήκιστον καὶ νὰ ἀξιώσῃ νὰ ἴδῃ διάδοχον ἄξιον ἑαυτοῦ.»

Εἰς τὰς προπόσεις ταύτας ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας, τὰς γενομένας ὑπὸ τοῦ κ. Καββαδίου, γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων, Σπ. Βάση, Γ. Χατζηδάκι καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἀπεκρίθη ὁ κ. Κόντος διὰ τῆς προπόσεως, ἣν καταχωρίζομεν αὐτολεξεί, ἵνα ἴδωσιν οἱ διδάσκαλοι ὁποῖον κάλλος καὶ ἡ νέα ἡμῶν γλῶσσα ἔχει, ὅταν δύναταί τις νὰ γράφῃ αὐτὴν ὡς πρέπει.

«Ὑπερβαλλόντως ἥδομαι τιμώμενος ὑφ' ὑμῶν, ἑταῖροι φίλτατοι, καὶ νομίζω ὅτι ἀπέχω τὸν καρπὸν τῶν πόνων, οὓς ἐπὶ πολλὰ ὑπέστην ἔτη μετὰ συντόνου μελέτης περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν διατρίβων. Ἠγάπησα ἐκ νεότητος τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ προσεταλαιπώρησα μακρὸν χρόνον τῇ θεραπείᾳ τῶν Ἑλληνίδων μουσῶν καὶ προεθυμήθην ἐξ ὧν ἐποιησάμην περὶ τὸν Ἕλληνα λόγον ἐνδελεχῶν σπουδῶν νὰ παράσχω συμβολὰς εἰς ἀκριβεστέραν γνῶσιν τοῦ ἑλληνισμοῦ. Τὰ ἐμὰ διδάγματα εὐδοκίμησαν μεγάλως καὶ λαμβάνω ἐγὼ νῦν ἀνθ' ὧν ἐμόχθησα ἐν τῷ καλῷ ἀγῶνι ἀξιολογώτατον ἆθλον εὐλογίας καὶ ἐγκώμια ἀνδρῶν ἐλλογιμωτάτων.

Κενοδοξία μὲ οὐδέποτε κατέλαβεν, οὐδ' ἐζήλωσα τὰς ἐπιδείξεις, ἀλλ' ὠρεγόμην ἀεὶ εὐδοξίας καὶ ἐφιλοτιμούμην δι' ἔργων ἀγαστῶν μοι φαινομένων νὰ παρασκευάσω ἀγαθὴν περὶ ἐμαυτοῦ παρὰ τοῖς ἐμοῖς πολίταις ὑπόληψιν. Πῶς δ' εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ εὐφραίνωμαι σήμερον βλέπων ὅτι οἱ μάλιστα πεπαιδευμένοι τῶν Ἑλλήνων περιττῶς με σεμνύνουσι δόξαν μοι ἀθάνατον περιτιθέντες; Ἀγάλλομαι δ' ἔτι μᾶλλον καὶ πως καὶ καλλωπίζομαι ὅτι ὑμεῖς οἱ ταῦτα ποιοῦντες ὑπῆρξατε οἱ πλεῖστοι μαθηταί μου καὶ εὔλογον πάντως εἶνε νὰ εὐδαιμονίζω ἐμαυτὸν ὅτι ἡ ἐμὴ διδασκαλία ἐνέπεσεν εἰς εὐγενεστάτας ψυχάς.

Διήγαγον μέχρι τοῦδε βίον μεστὸν δυσκληρημάτων, εὐτυχήματα δέ μοι εὐαρίθμητα συνέβησαν· δύο δὲ τούτων εἶνε τὰ μέγιστα, πρῶτον μὲν ἡ κτῆσις

διπλώματος τοῦ ἐν Λουγδούνῳ τῶν Βαταούων πανεπιστημίου καὶ οἱ ἔπαινοι, ὧν ἠξιώθην ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κοβήτου ἐν τῷ θαυμασίῳ ἐκείνῳ πρός με λόγῳ, δεύτερον δ' ἡ τελουμένη χάριν ἐμοῦ λαμπρὰ ἑορτή, δι' ἧς τηλικαύτης ἐγὼ τιμῆς ἀπολαύω, ἡλίκης ὀλίγιστοι τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων ἔτυχον.

Ἐπανῆλθον ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰς τὴν οἰκείαν ἔχων ἱκανά, ὡς ἐμαυτὸν ἔπειθον, ἐφόδια πρὸς εὐδόκιμον τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων διδασκαλίαν, ἐπεθύμουν δὲ νὰ διδάξω αὐτὰ ἐν τῷ ὑπερτάτῳ τῆς πατρίδος διδασκαλείῳ. Ἀλλ' ἀμφίβολον ἦτο τότε, ἂν ἔμελλον τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἐμὴν ν' ἀποβῶσι γνώμην, παντοδαπαὶ δ' ἦσαν ἐμοῦ κατεσκευασμέναι διαβολαὶ καὶ πᾶν τι ἐσκευωρεῖτο, ἵν' ἀποκλεισθῶ τοῦ πανεπιστημίου. Ἐπληρώθη δ' ὅμως, χρόνου οὐκ ὀλίγου ἐν τῷ μεταξὺ παρελθόντος, ἡ ἐμὴ ἐπιθυμία καὶ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τουτὶ μυῶ τοὺς φιλοκάλους νεανίσκους τὴν θείαν τῶν Ἑλλήνων φωνήν. Ἡ διδασκαλία μου ἐγένετο λίαν τοῖς φοιτηταῖς ἀσπαστή, σφόδρα δ' ἑκάστοτε ἐτερπόμην αἰσθανόμενος ὅτι ἁδροὶ ἐξ αὐτῆς προήρχοντο καρποί. Λέγω ταῦτα οὐδαμῶς ἀλαζονευόμενος, οὐδ' εἶνε τὰ ἐμὰ ῥήματα μάταιοι κόμποι. Ἔχω μάρτυρας ἀξιοχρεωτάτους ἡμᾶς τοὺς παρόντας μαθητάς μου, ἀγάλματα τῆς ἐπιστήμης, οἵτινες δι' ὧν ποιεῖτε μεγαλοφώνως κηρύττετε τὴν διδασκαλικὴν τοῦ ἡμετέρου καθηγητοῦ ἀρετήν.

Τἀνθρώπινα πράγματα εἶνε ἐπισφαλῆ καὶ ἀβέβαια δίκην Εὐρίπου μεταβαλλόμενα καὶ ἄνω κάτω φερόμενα, κομψῶς δ' ὑπὸ κωμικοῦ ποιητοῦ ἐρρήθη «ἐν δὲ τῷ βίῳ τέρας ἐστίν, εἴ τις εὐτύχηκε διὰ βίου». Ἐγὼ καὶ νεώτερος ὢν πολλοῖς ἐπάλαισα συμπτώμασι καὶ νῦν οὐχὶ ἀπηλλαγμένος τυγχάνω ἀτυχημάτων· ἀλλ' οὔτ' ἐδυσφόρησα λίαν οὔτε δυσφορῶ. Ὑπὸ δὲ τῆς παρούσης ἡδονῆς ἐπιλανθάνομαι πασῶν τῶν συμφορῶν καὶ εὐθυμότατος ὢν ἀναφωνῶ· Οὔμοι τὰ Γύγεω τοῦ πολυχρύσου μέλει. Ἀρκοῦμαι τῇ προσγενομένῃ μοι εὐδοξίᾳ, ἀγαπητόν μοι ὑπάρχει ὅτι ἄνδρες ἀγαθοί μ' εὐφημοῦσιν, οὐδὲν δέ μοι εὐαρεστότερον τῆς εὐωχίας ταύτης, καθ' ἣν φιλοφρονέστατα ἑστιῶσί με γεγανωμένοι ὑπὸ χαρᾶς τὰ πρόσωπα διαπρεπεῖς Ἕλληνες, ὅ,τι περ ἄνθος σοφίας καὶ εὐανδρίας. Ὁ τοῖς γενναίοις ἔργοις παρομαρτῶν ἔπαινος εἶνε ὁ ἀληθὴς τοῦ ἀνθρώπου κόσμος, ἀγήρως ἀεὶ καὶ ἀίδιος διαμένων, ὃν οὐδέν ποτε δύναται οὔτε ν' ἀμαυρώσῃ οὔτε ν' ἀφανίσῃ.

Τὸ μέγεθος τῆς ἐμῆς εὐφροσύνης καὶ θυμηδίας καθίσταται ἄμετρον, ὅταν ἀναλογίζωμαι ὅτι πρὸς τοῖς ἐμοῖς μαθηταῖς καὶ ἄλλοι ἔξοχοι ἄνδρες, μέγα ὄνομα ἐπὶ μαθήσει κεκτημένοι καὶ ἐν λαμπροῖς ἀξιώμασιν ὑπὸ τῆς πατρίδος καθεσταμένοι, γίνονται ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμῶν σπουδασμάτων ἐπαινέται. Ἀφορῶσι δ' οὗτοι μάλιστα εἰς τὰ περὶ τῆς νενομισμένης παρὰ τῆς νέοις Ἑλλήσι γλώσσης ὑπ' ἐμοῦ πεφιλοπονημένα, ἃ πολλῆς παρὰ τοῖς πεπαιδευμένοις ἔτυχον ἀποδοχῆς καὶ οὐχὶ μικρὰν ῥοπὴν ἔσχον εἰς τὴ νέπὶ τὸ βέλτιον μετακόσμησιν πολλῶν μερῶν τῆς ἡμετέρας φωνῆς.

Χαίρετε, ἐπιφανῆ τῆς Ἑλλάδος τέκνα καὶ ἁγνοὶ τῶν Μουσῶν καὶ τῆς Θέμιδος θεράποντες. Χάριτας ἡμῖν πλείστας ὁμολογῶ ἀνθ' ὧν μ' ἀξιοῦτε μεγίστων τιμῶν. Εὔχομαι νὰ ἔχητε τὸ θεῖον ἀεὶ εὐμενὲς καὶ νὰ εὐπραγῆτε διὰ βίου· ἰδίᾳ δὲ ὑπὲρ τῶν ἐμῶν μαθητῶν εὔχομαι νὰ εὐδοκιμήσωσι καὶ δοξασθῶσι μᾶλλον ἐμοῦ, ἔτι δὲ τοιοῦτοι περὶ αὐτοὺς νὰ ὑπάρξωσιν οἱ μαθηταὶ αὐτῶν, οἷοι περὶ ἐμὲ ὑπῆρξαν οἱ ἐμοί, εἰ καὶ δύσκολον ἐγὼ νομίζω νὰ εὐτυχήσῃ διδάσκαλος οὕτως εἰς μαθητάς, ὡς εὐτύχησα ἐγώ. Περιχαρὴς θεωρῶ τὸν σεμνὸν τόν δε περὶ ἐμαυτὸν χορὸν ἀνδρῶν φιλτάτων καὶ προπίνω αὐτοῖς ἐνθουσιῶν.»

Σεβαστέ μου Διδάσκαλε,

Ἀναγνοὺς ἐν τῇ «Ἐκπαιδεύσει» τὴν μακαριότητα τοῦ δημοδιδασκάλου τὴν ἐκδηλουμένην ἐν τῷ ἐνθουσιώδει ποιήματι «δημοδιδάσκαλος εἰμὶ» τοῦ συναδέλφου μου κ. Γιαννούκου δὲν ἀποκρύπτω ὑμῖν ὅτι ζηλοτυπία καὶ φθόνος κατέλαβέ με. Δημοδιδάσκαλος καὶ εὐτυχὴς πῶς συμβιβάζονται, περισπούδαστέ μου, ἐν ἐποχῇ ἐξοντώσεως καὶ σαπρίας; Μήπως ὅλοι οἱ διδάσκαλοι εἶνε εὐτυχεῖς, ἐσκέφθην κατ' ἐμαυτόν, τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, καὶ μόνος ἐγὼ ἔφαγον τὸ ἀπηγορευμένον μῆλον τοῦ παραδείσου καὶ θεὸς καὶ τύχη καὶ βουλευταὶ καὶ τμηματάρχαι ἐπανίστανται ἐπ' ἐμέ; Ἀλλ' ἐγὼ ὀμνύω εἰς τὰς δύο ἐφετεινὰς ἀπολύσεις μου, εἰς τοὺς δύο διορισμοὺς καὶ εἰς τὰς δύο μεταθέσεις μου ὅτι τοιούτου μήλου οὐδαμῶς ἐγευσάμην, σὺν ἐμοὶ δὲ καὶ πολλοὶ ἄλλοι δημοδιδάσκαλοι τῆς κατ' ἐμὲ περιφερείας, οἵτινες εἰς παραπλήσια μὲ ἐμὲ δεινὰ γεγένηνται — Τί ἄρά γε συμβαίνει; Μήπως ὁ κ. Γιαννοῦκος, εἶνε ἄγαμος καὶ ἄτεκνος; Μήπως εἶνε ἀπάτωρ, ἀμήτωρ καὶ ἀνάδελφος; Μήπως εἶνε πλούσιος καὶ πολυκτήμων; Μήπως εἶνε νεαρὸς καὶ πέρυσιν ἀπεφοίτησε τοῦ διδασκαλείου καὶ οὕτω βαυκαλίζεται ἀπὸ χρυσῶν ὀνείρων; Μήπως . . . . ἀλλὰ τί νὰ ὑποθέσω; — Ἀπορῶ καὶ ἐξίσταμαι, καὶ ἐν τῷ ἐξίστασθαι τούτῳ γράφω τοὺς ἑπομένους στίχους, οὓς ἡ μακαριότης τοῦ ποιήματος καὶ ἡ ἀστοργία τῆς σχολικῆς διοικήσεως ἐνέπνευσάν μοι.

ἠχὼ εἰς τὸ «Δημοδιδάσκαλος εἰμὶ»
τοῦ κ Γιαννούκου.

Δημοδιδάσκαλος εἰμί, βιῶ μετὰ ἐνδείας
ὡς ῥύαξ ὄρους φαλακροῦ ἐν μέσῳ ἐρημίας
ἀλλὰ καὶ πλέον ἔτ' εἰμὶ καὶ ἐξουθενημένος,
κατεσκληκώς, λιπόσαρκος καὶ ποδοπατημένος.

—

Νὰ ζῇ τις ἐξαντλούμενος, τοὺς πνεύμονας νὰ σήπῃ
καὶ συμφορὰ ἀένναος ποτὲ νὰ μὴ τοῦ λείπῃ
τὴν πνιγηρὰν ἀτμόσφαιραν εἰσπνέων τοῦ σχολείου
νὰ θνήσκ' ἀπαρατήρητος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βίου....

—

Δημοδιδάσκαλος εἰμί, ὅλεθρος τῆς ζωῆς μου,
ἀφοῦ παντὶ περίτριμμα γίνετ' ἡ ὕπαρξίς μου,
ἐν πείνῃ καὶ κακομοιριᾷ ἀφοῦ ὁρῶ μητέρα,
παιδιά, γυναῖκα, ἀδελφοὺς καὶ γέροντα πατέρα.

—

Ἀφοῦ εἰς πᾶν μου ἀπαντῶ βλέμμα τὴν ἀτιμίαν,
τὰ βάσανα, τὴν στέρησιν, τὴν θλῖψιν, τὴν πενίαν,
ἀφοῦ ἀναίδην γίνομαι τοῖς Παπαμάρκοις παῖγμα,
τοῖς εὐθηνοῦσιν ὄνειδος καὶ τοῖς Βρατσάνοις ψέγμα.

—

Οἴμοι! ἐν ὅσῳ ἔχομεν ἀσπλάχνους τμηματάρχας,
κύμβαλα ἀλαλάζοντα εἰς μικροκομματάρχας,
ἐν ὅσῳ δὲν λαμβάνομεν τοὺς κόπους, τὸν μισθόν μας
καὶ μᾶς παραγνωρίζουσι βαρβάρως τὸν βαθμόν μας.

—

Ἐν ὅσῳ ὑφιστάμεθα τυραννικὰς πιέσεις
καὶ αὐθαιρέτους καὶ σκαιὰς παύσεις καὶ μεταθέσεις,
ἐν ὅσῳ ἀπο τοῦ νωθροῦ ληθάργου, ἐν ᾧ ζῶμεν,
δὲν ἐγερθῶμεν ὅλοι μας νὰ ὑπερασπισθῶμεν

—

Ἐν ὅσῳ 'σὰν ἀρτοποιοὶ ὅλοι μὲ γνώμην μίαν
δὲν συναποφασίσωμεν νὰ κάμωμ' ἀπεργίαν·
ἐν ὅσῳ τὴν «Ἐκπαίδευσιν» κρύφως ὀλιγωροῦμεν,
παρ' ἧς καὶ φῶς καὶ δύναμιν ὑπέρμαχον ἀντλοῦμεν.

—

Θὰ εἴμεθα ἀνδράποδα αἰμοχαροῦς θηρίου,
παρ' ᾧ ὁ ἐξολοθρευμὸς εἶν' ἀρετὴ τοῦ βίου.
θὰ εἴμεθα περίψημα πάσης φρενοβλαβείας,
καὶ τὰ περικαθάρματα πάσης τῆς κοινωνίας.

—

Δημοδιδάσκαλος εἰμί! Οὕτως ἐγὼ πρεσβεύω
καὶ σὺν ἐμοὶ οἱ ἅπαντες συνάδελφοι πιστεύω·
ἐὰν δ' ἐξαίρεσιν ποιῇ ὁ κύριος Γιαννοῦκος
δὲν λησμονῶ πῶς ἄνοιξιν δὲν φέρει ἕνας κοῦκκος.

—

Καὶ ἂν τυγχάνῃ ἄπειρος Παπαμαρκείου βέλους,
τίς οἶδε, ἂν ἀπλήγωτος διέλθῃ μέχρι τέλους;
Ἐγὼ δὲ καίπερ ἄσοφος ἐν τούτοις συνηθίζω,
μηδένα πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ νὰ μακαρίζω.

Ἐν Ἁγίῳ Δημητρίῳ τῇ 15 Φεβρουαρίου. 1893.

Ὁ δημοδιδάσκαλος

Α. Β. Γ.

Σ.Σ. Ἂν δημοσιεύωμεν τὸ ποίημα τοῦτο, οὐδαμῶς ἐπιθυμοῦμεν νὰ θεωρηθῶμεν σύμφωνοι ὅτι δὲν ὑπάρχει εὐδαιμονία ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου καὶ ὑπὸ τὰς παρούσας ὁμολογουμένως ἀτυχεῖς περιστάσεις τῆς σχολικῆς διοικήσεως. Μόνον ἡ παῦσις τοῦ καλοῦ διδασκάλου εἶναι κακοδαιμονία καὶ τοῦτο ὄχι διότι τοῦ κόπτουν τὸν μισθόν, ἀλλὰ διότι δὲν ἔχει μαθητὰς νὰ διδάσκῃ. Ἐν τῇ ἐργασίᾳ, πρὸς ἣν ἔχει κλίσιν ὁ διδάσκαλος καὶ ἧς ἐκτιμᾷ τὰ ἀποτελέσματα, λησμονεῖ τὴν κακοδαιμονίαν τῆς ἐποχῆς του, καὶ ἀναστρεφόμενος μὲ τοὺς ἀθώους καὶ ἀκάκους μικροὺς μαθητὰς, τοὺς μέλλοντας τῆς πατρίδος του πολίτας, παρηγορεῖται μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ νέοι, οὓς παιδεύει, θὰ δειχθῶσι καλλίτεροι τῶν πατέρων αὐτῶν πολῖται. Καὶ τὸ ἔνδοξον παρελθὸν φρονηματίζει τὸν ἄνθρωπον ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλπὶς καλλιτέρου μέλλοντος θαρρύνει καὶ ζωογονεῖ καὶ γεννᾷ ἐν αὐτῷ εὐδαιμονίαν, ἣν δὲν δύναται ἄφθονον χρυσίον καὶ Λουκούλλεια ἐδέσματα νὰ ἐπισκιάσουν. Διδάσκαλοι, μὴ ἔστε ὀλιγόψυχοι! Καρτερεῖτε, ἀνδρίζεσθε καὶ ἐλπίζετε! Ἡ σημαία τοῦ κ. Γιαννούκου εἶναι ἡ ἀληθὴς σημαία τῶν δημοδιδασκάλων καὶ πάντες εὐλαβῶς ταχθῆτε ὑπ' αὐτήν. Εἴπατε πάντες ὡς ὁ ἀπόστολος Παῦλος οὐκ αἰσχυνόμεθα διδάσκαλοι ὄντες, τοῦτό ἐστι ἡμῶν καύχημα καὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου ἡμῶν ἑνὶ καὶ μόνῳ δουλεύσωμεν, τῇ παιδείᾳ τῶν ὁμοφύλων καὶ ὁμογλώσσων.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

—Ἐν Κύπρῳ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς βουλῆς ὁ Ἄγγλος ἁρμοστὴς τῆς νήσου εἶπε περὶ τῶν δημοτ. σχολείων τὰ ἑξῆς·

«Ὁ τὰ προσόντα τῶν δημοδιδασκάλων ἀφορῶν Νόμος, ὅστις εἰσαχθεὶς κατὰ τὴν τελευταίαν σύνοδον ὑπὸ αἱρετοῦ μέλους ἐψηφίσθη ὑτὸ τοῦ Συμβουλίου, ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ σπουδαιοτάτος ζητήματος, θὰ συντείνῃ δ' ὡς ἐλπίζω, ὅπως ἐπέλθῃ ἐν τῷ τῆς στοιχειώδους παιδείας συστήματί μας, μεταρρύθμισις, ἣ' ὑπάρχει μεγάλη ἀνάγκη.

Τοῦτο εἶνε ζήτημα, εἰς ὃ παρέσχον καὶ χρόνον καὶ προσοχὴν πολλήν, εἶμαι δὲ πεπεισμένος ὅτι ἐν πλείσταις ὅσαις περιστάσεσι τό τε σχολεῖον τοῦ χωρίου καὶ ὁ διδάσκαλός του ὑπολείπονται τοῦ πρέποντος ὁρίου ἐπαρκείας. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρτι ῥηθέντος Νόμου, τὰς διατάξεις τοῦ ὁποίου τὸ Συμβούλιον γινώσκει, ἐν ταῖς κυριωτέραις πόλεσι τῆς Νήσου συνεκροτήθησαν κέντρα πρὸς διδαχὴν τῶν δημοδιδασκάλων ἐν τῇ νέᾳ καλουμένῃ μεθόδῳ, περὶ ὧν ἐξ ἰδίας παρατηρήσεως δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι θ' ἀποβῶσι παραγωγὰ καλλίστων ἀποτελεσμάτων. Εἰς τὸ μέτρον τοῦτο ἐπηκολούθησεν ὁ διορισμὸς τριῶν διδασκάλων κεκτημένων τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως ἐπισκέπτωνται τὰ Σχολεῖα ἓν πρὸς ἓν καὶ δίδωσι πρακτικὰ μαθήματα ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς μεθόδου.

Πλὴν δὲ τῶν προσόντων τῶν δημοδιδασκάλων, ἀναγκαῖον ἐπίσης τυγχάνει, ἵνα ληφθῶσι μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τακτικῆς πληρωμῆς τῶν μισθῶν των, τοῦθ' ὅπερ καθῆκον ἀπαύστως ὑπεκφεύγουσιν οἱ διαχειρισταὶ τῶν κατωτέρων Σχολείων. Τὸ ἔντιμον μέλος, πρὸς ὃ εἴμεθα ὑπόχρεοι διὰ τὸ μέτρον τῆς τελευταίας συνόδου, ἀνεκοίνωσέ μοι τὸ σχέδιον Νόμου πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ σκοποῦ τούτου καὶ ἡ Κυβέρνησις θὰ συνεργασθῇ μετ' αὐτοῦ, ὅπως τοῦτο προσαχθῇ κατὰ τὴν παροῦσαν σύνοδον.

— Τὸ παρ' ἡμῖν ἀπὸ 15ετίας διὰ τῆς συστάσεως τῶν Διδασκαλείων εἰσαχθὲν παιδαγωγικὸν σύστημα τοῦ Herbart, τοῦ μεγίστου Παιδαγωγικοῦ τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, ὅπερ πάντα τὰ ἔθνη φιλοτιμοῦνται νὰ εἰσαγάγωσι πρὸς τελειοτέραν τῶν μαθητῶν παίδευσιν, μεγάλην ὑποδοχὴν καὶ διάδοσιν, ὡς ἀναγινώσκομεν, εὑρίσκει καὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς. Ὡς κωμικὸν δὲ μᾶλλον ἢ σπουδαῖον ἀναφέρομεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἐχθρὸς τοῦ Herbart ἐκηρύχθη ὁ κ. Παπαμάρκου, εὑρὼν ὅτι εὐκολώτερον εἶναι νὰ ὑβρίζῃ τις ἢ νὰ μανθάνῃ. Ἔπειτα ἠξεύρει ὅτι αἱ κατακρίσεις τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἐκπλήττουσι τοῦ Κεχηναίους καὶ παρέχουσι τοῖς ὑβρισταῖς ἀξιώματα καὶ τιμήν. Εἶναι τοῦτο πολιτεία;

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1893—3093